

Предплата
ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ
 виносить:
 на пів рік 5 ар. — кр.
 „ пів року 2 „ 50 „
 „ чверть року 1 „ 25 „
 для заграниці 5 рублів або
 12 франків

Поодинокі числа по 12 кр.
 в книгарні Г. Пардінського
 в Чернівцях, ринок ч. 10 і
 в бюрі газет Л. Горвіца,
 ул. головної ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить щотижня в п'ятницю.

Редакція і Адміністрація „Буковини“ знаходиться в Чернівцях (улиця Петровича, ч. 2.), куда всі дописи адресувати належить. — Бюро редакції отворено щодня від 6.—8. години вечером.

Оповідання і прилоги обчислюють ся по найдешевших цінах.

Ч. 52.

Чернівці, дня 25-го грудня (лат. 6-го януара) 1892.

Рочник VIII.

3 кінцем року.

II.

Щоби докладно представити, який вплив мали політично-суспільні події минаючого року на розвій нашого народного життя на Буковині, мусимо конечно, бодай побіжно, пояснити Купчанківську справу а властиво панросійську его політику.

Могуча цив-урядова політична партія в Росії, до котрої принадлежить майже цілий російський урядничий сьвіт, дальше велика часть вельми могутчої московської аристокрації, велика часть дуже багатой тамошньої міщанської класи стремить уже від давца під фірмою „Славянського благодотворительного общества“ до получения всіх Славян в одну велику державу під управою російского царя. Після засадничих поглядів сеї політичної партії мали би всі Славяни приймати праюславну віру і „общерусский“ а властиво московський язык яко спільну літературну мову. До переведеня сего політичного діла розпоряджає названа партія величезними фондами, з котрих оплачує у всіх позаросійських державах, а особливо в тих державах, де проживають Славяни, велике число газет, що ширять їх політичне стремлене, а кромі того і удержує для сеї ціли своїх агентів. На Україні під російським правительством іде ся асиміляційна робота без всяких перепон; там вже законами задекретовано повну негачію руского народу, а навіть з церкви і і школи виклино руский народний язык, та заступлено его в цілі „обединенія“ московским. Не так легко іде ся робота в австрійській Русі; тут помимо всяких непримиримих а навіть ворожих махинацій із стороны наших противників все-ж таки хоронять конституційні закони руский нарід від повної заглади; народна просьвіта, народна сьвідомість розвиває ся під проводом щиро-русских патриотів з кождим днем все більше а більше, а тільки вліка збаламучених очайдухів і мізерних платних агентів вздыхає до „едино-спасительной“ російської держави, щоби в сїм безбережнім морю утопити цілий руский нарід і зробити з него вічного невільника і наймита російского царо-славія.

Не будемо тут наводити всіх тих політиків-шаржтанів, що в своїй безглузности або за мізерні гроші раді би спровадити наш нарід на нещасну дорогу нашої національної заглади. Скажемо тільки, що межі ними особливо по нещасливій для Австрії війні в 1866-ім році визначували ся в Галичині: покійний отець Наумович, редактор „Науки“, і другі редактори московських часописів, як колишнє „Слово“, „Проломъ“, „Червоная Русь“ а теперішня „Галицкая Русь“, „Страхопудъ“ і другі... А коли 1882-го року по звиснім процесі Ольги Грабар і сеї товаришів почала держива прокуратура більше слідити за панросійським рухом, тогди переселила ся редакція „Науки“ для власної безпечности до Відня, а в році 1886

засновано там же новий панросійський орган „Русская Правда“ під редакцією Григорія Купчанка, котрий яко буковинський землик прийняв задачу, зросійщити буковинську Русь.

Розуміє ся, що Григорій Купчанко взяв ся до тої роботи дуже оглядно; для зловленя наших темних селян в свою сїть, представив він себе в першій числі своєї часописи яко дуже впливового чоловіка, що має зносини з принципами та міністрами, і для того потрафить все зробити, що лише схоче. Майже в кождім числі своєї часописи велчає Григорій Купчанко поруч наведеної вже блиги правдивого дурисьвіта пространний і могутний рай російского царя, сего, як він пише, одинокого на цілім сьвіті царя мужиків, а при тім доказує, що межі Русинами а Москалями нема жадної різниці.

І дивно, що такому платному російському агенту, такому народному зрадникови, що задумав провадити свій нарід в пронасть, уділив перед кількома роками очевидно до сего згубного діла буковинський метрополіт своє архинастирське благословенне: а що ще дивійше, що такого платного російского агента спровадили минушого літа з Відня на власні кошта буковинські геґемони, щоби він тут на місци збунтував буковинський руский нарід против своїх найлучших патриотів і тим негідним способом придавив природний розвій сего і так вже нещасного народу; зділали се буковинські самозванці, котрих провідник барон Александер Василько 1869 року на засіданю буковинського сойму поважив ся прилюдно обвиняти цілий буковинський руский нарід, що він стремить до Росії.

Але злоба не перебирає в средствах; для поратованя zagrożеного свого дикого панованя потреба було тепер доконче буковинським самозванцям кинути болотом на совістну, законну і патриотичну роботу щирих заступників руского народу, таких щирих заступників як послы Др. Стоцкий і Ерофтей Пігуляк; а що до такої злобної роботи, як раз придає ся Григорій Купчанко, то-ж не щадили буковинські самозванці коштів і спровадили в тій цілі его з Відня до Буковини.

Під бистроумним правлінням бувшого президента графа Пачого були би самозванці не поважили ся до такого смілого кроку; новий краєвий президент, не ознакомлений з політично-суспільними обставинами нашого краю, не пізнаєть ся — так думали собі буковинські верховоди — на фарбованих лисах, а з другої стороны обавляючи ся сили нашого тероризму, котра власне прогнала его попередники, не схоче він робити в тім ділі ніяких перепон. Такі пляни, таку рахубу їх помішало лише то, що новий краєвий президент яко бувший президент віденьської поліції знав вже з Відня славі прєкмети Григорія Купчанка і не дозволив на віче, котрого аранжером мав би бути такий пташок. Помимо того зробив Григорій Купчанко буковинським геґемонам велику при-

слугу, бо він підчас свого побиту на Буковині і в Чернівцях розправив лично з всіма буковинськими панрусинами і уложив програму для дальшої їх роботи.

Не обійшло ся без заохоти від буковинських панрусів, але що дивно, стало ся се также без всякого опору краєвого правительства, що вибрані послы руского народу Др. Василь Волян і Іван Тиміньский зрадили добру справу свого народа для власних особистих цілей а по части за марний гріш зганьбили сеї два послы руске імя і видали добро нашого краю знову для поживи неситих геґемонів, що без їх помочи мусіли би були цілком збанкрутувати. Але що важнійше, причинили ся сеї два послы своїм негідним поступованем без опору зі стороны правительства до зміцненя сили панросійської агентири на Буковині.

Але помимо сих всіх злиднів все-ж таки ще не зглажено з сего сьвіта нашу сьвятую народную справу і не потрафлять убити сеї ніякі ворожі сили, бо вона справедлива, чиста і чесна.

Мимоволі мусимо тут запитати, для чого так дуже ненавидять наших щирих патриотів буковинські можновладці, для чого раді би вони зогидити тих наших патриотів перед нашим темним сільським народом, для чого ненавидять тих наших патриотів такі люди, як Григорій Купчанко і его товариші? Та-ж прецінь наші щирі патриоти яко совістні заступники свого народу не жадають нічо иншого, як тільки привести буковинський руский нарід законним і природним способом через народную просьвіту до пізнаня своєї людської гідности, до пізнаня своїх горожанських прав і обовязків; та-ж наші щирі патриоти не бажають нічо иншого, як лиш законним і природним способом здвинути свій нещасний нарід з дотеперішної моральної і матеріальної неволі; та-ж наші щирі патриоти не бажають нічо більше, як тільки придбати для свого нещасного народу на его власній землі рівного права і рівного пошанованя его прав!

Чи се-ж можна назвати нелюдським, нечесним і ворожим для кого небудь ділом? Противно, се діло наскрізь людяне, чесне, се діло вельми важне для загального добра краю і держави!

Не дивуємо ся нашим під впливом византийської проворности вихованим буковинським політикам, але сего не можемо порозуміти, як можуть Поляки, що чванять ся заанодною цивілізацією, вольнодумством і лицарством, як можуть їх органи, як се учинила в посліднім числі тугтепна „Gazeta Polska“, помішати такі безглузді погляди про рускі справи, про діла руских народців, як можуть польські газети плести такі нісенітницї, як се вичитали ми в ріжних польських часописях в послідного часу, а то мов би наш сільський нарід не мав ніяких національних потреб, мов би лиш рускі попи, професори і урядники витворювали штучно руску справу, м

то народовці мали ті самі цілі, що й панруси, та що обі ті партії тримають ся тої самої засади: „oddzielnie maszyrować a wspólnie bić“ (осібно машерувати, а спільно бити).

Такі речення можуть безперечно йти хиба лиш з безглузних або навскрив злобних голів.

Розуміє ся, що і самолюбні польські можновладці уважають великі маси 20-мільонового руского народу лише за худобу, за потрібний інвентар для своїх дворів; просвітити всю масу людей, припровадити її природним способом через просвіту до пізнання своєї людської гідности, до пізнання горожанських прав і обовязків, се після теорії і практики так же і польських самолюбних можновладців, ніби то негідне діло народовців?! Хто-ж, як не они мають сьвятий обовязок понести свою ков і своє житє в жертву для блага свого народу, мають сьвятий обовязок поборювати всякі нелюдські вражі затії, вимірені на загалу свого народу?! Хто-ж се як не вони в самім ділі з повним пожертвованем так само поборюють своїх перших найбільше небезпечних ворогів, платних агентів панруської неволі, сих підлих ворогів, котрих на превеликий жаль і власну ганьбу викормила руска пенька — як і других чужих ворогів і противників, що для своїх неситих самолюбних ціллий радї би загарбати ціллий сьвіт і навіть не дати другому дихати на власній землі!? — Се щирі наші патріоти народні, се народовці!

Але як ми се вже сказали, наша справа справедлива, чиста і чесна, а живу правду не поборють ніякі злобні сили! І за щирою працею народовців мусить вона вийти на чисте поле!

Тільки не даймо ся обаламучувати злобним підшептам, не посягаймо як Юди Іскаріоти за мізерний грїш за котрий спродає ся невинну кров власного народу, пиячуймо і викорняймо сї тяжкі хиби наших одиниць а з другої сторони лучім ся всі разом радо і охотно до спільної народної праці і поступаймо так, як се нам радить сьвітлий автор другої нашої статі: „В чім наша сила“, а тоді певно буде з кожним кінцем року наш народний рахунок дуже хороший.

В чім наша сила.

(Дальше).

Особливо до вас, братя селяни, звертаю тут моє слово. Зачарез те, що ви від „панів“ або скажім лишче від сурдатовців рідко коли зазнали доброго слова не то що; зачерез те, що ви рідко коли чули, щоб „панів“ говорили тою самою мовою, що ви, обходили свої сьвіта так само як ви, зачерез те, що ви рідко коли зазнали того щастя, щоб „панів“ журили ся на правду вашою долею, а зазвичай виділи, що вони все більше для себе дбали; зачерез те все тай зачерез инше дещо стали ви кожного „пана“ уважати за чужого тай собі трохи не за ворога. Ви так до того навикли, що ледви вірите своїм очам, що можуть бути на сьвітї рускі пані, такі „панів“, що хочуть щиро про вас дбати, що видять в вас свого брата і радї всім тим, що їх голова має більше від вашої, щиро з вами поділити ся; радї з вами порадити ся і вашого слова послухати, радї взяти ся з вами кріпко за руки, щоб поборювати спільне лихо. Так ви через довгі часи навчили ся, тай так багато гадає, ще й тепер. Не стану я перед вами виправдувати та боронити „панів“, знаю я й сам дуже добре те лихо, яке від ріжних „панів“ зносив наш руский нарід. Але-ж були се понайбільше чужі вам пані, що не знали тай не питали, де вас болять, що не вмiли навіть добре до вас по вашому заговорити не то що, за те дбали вони о скілько могли про совіх земляків; годї дивувати ся, що вони до вас серця не мали — та-ж вони були чужі, а своїх панів до недавна або зовсім ще не було, або і ті, що були, зачерез те, що їх дуже мало

було, приставали до чужих панів так, що ви їх не могли розпізнати між чужими. Але тепер часи змінили ся, нині бачите перед собою і руских панів, та ще до того таких панів, що кість з кости а кров з крові вашої, що походять спід селянского стріхи, мають батьків, матерів, братів, сестер по селах мужиками, знають добре ваші гаразди і радї щиро доложити всего, що набрали собі більше в голову, до поправлення ваших злиднів, радї взяти ся з вами міцно за руки, щоб вибороти собі разом ліпшу долю. А коли ви ще такі думаете, що то не може бути, щоб „панів“ обставали за вами, за мужиками, що „панів“, хочь вони і по руски говорять, мусять мати свою користь в тім, що так примонують ся та приголублюють ся до вас, то се такі дійсна і щира правда. „Панів“ таки справді мають в тім свою користь. Так само як ви, рускі селяни, ремісники і дрібні купці без сьвітлїх людей, що вам всюда щиро помагали-б, за вами де треба, обставали-б, нічого не значите, і кожний, хто не хоче, займе вас мов череду овець наперед себе і робить з вами, що хоче, а ви, не маючи від щікуда ради, поради, мовчки мусите зносити всяке лихо: та і рускі урядники, професори, отці духовні, учителі без вашої підпори, нічого не значать, і ніхто їх голосу не хоче слухати. Їх звичайно всюди понижають, до виспих урядів не допускають, тим їх на чести і на маетку вкорочують, з них посьміхають ся, що вони мужики, їм тикають під ніс, що за ними ніхто не стоїть і т. д. Одже хто лиш трохи розуму має, той мусить видіти, що рускій інтелігенції зле, дуже зле без руских мужиків, а руским мужикам ще гірше без рускої інтелігенції. Коли-ж так, то річ ясна, що коли-б ми взяли ся всі разом за руки і стали так як один муж плече в плече всі вкупі, всі за одного, а один за всіх, тоді і руским мужикам і руским панам мусило-б доконечно бути ліпше, тоді ані одних ані других ніхто-б не посьмів збиткувати, тоді ніхто-б не посьмів нам наші спільні права погами дотати. Про те лучім ся всі до купи для спільної оборони наших прав, для взаємної підпори і помочи, лучім ся до праці над нашим добром. І тут най користають мужики і міщани з інтелігенції, а інтелігенція буде з мужицкої помочи користати і так разом дїдемо до мети. Нема руским мужикам що слухати німецьких або инших панів, а не можна рускій інтелігенції покинути руских мужиків і злучити ся з иншими мужиками. Німецька інтелігенція має обовязок дбати і дбає дійсно про Швабів з Роша, Волохи повинні дбати про волоських мужиків, а руска інтелігенція про руских мужиків, як само рускі мужики повинні липнути до рускої інтелігенції. Коли хто инший деколи примилує ся до нас, то звичайно лукавить, щоб з нас для себе якусь користь потягнути. Що інтелігенція наша тому винна, що вона руска і інтелігенція, що мужики наші тому винні, що вони рускі мужики? Коли-ж ми рускі, то одні до других належимо, а не до кого иншого. Хто з рускої інтелігенції не дбає про руских мужиків а працює для инших — се зрадник народний! Хто з руских мужиків підтирає заходи чужої інтелігенції на шкоду рускої інтелігенції — се так же зрадник народний! Одже всіх нас лучить до купи те, що ми Русини: одна рідна, дорога наша руска мова, одні наші прадідні звичаї і обичаї, одна спільна наша думка, се все тягне, притягає одного до другого, се ділає так, що ми один до другого щиріше відзиваем ся, що ми чуєм ся близькими собі, далеко ближшими ніж другим, що ми чуємо ся гейби рідними братами. Як дуже ми Русини всі собі близькі, всі собі кривні, як хтоне вірить, а хоче се спізнати, то най іде на чужину. А що так дійсно є, ось вам приклад з власного житя: Перед 9-ма роками проживав я в Відні. Одного дня їду собі улицею, дивлю ся, аж тут їде наш такий мужик в сердаці, в кучмі, цілком наш мужик! Кров заграла мені в цілїм тілі з радости, бо де я надїяв ся побачити в Відні земляка; я підскоком приступив до него: а „ви звідки, бадю“, питаю я; „та я з Бережаньщини“ каже, а тут та і слези виступили ему в очі з утіхи, що на чужині почув рідне слово, побачив свого брата. Не буду Вам дальше казати, як щиро оба ми, хоть з року віку ніволи не бачив один одного, хоть Бережаньщини я й доси не знаю, з собою говорили

— словом рідні братя. Або другий раз таке мені трапило ся перед двома роками. Їду я трамваем у Відні разом з жінкою тай ще одним паном, та балакаєм собі по нашому, по руски, — фірман на трамваю слухає, слухає, парештї не втернів: „а ви відки, пане“, каже він. — „Я, кажу, з Буковини, з Чернівців“; — „а я з Снятина, відговідає він; вже 12 літ, як служу в Відні то тут то тут, та не чую рідного слова, а тепер почувши, здасть ся мені, мов би маму рідну, тата рідного побачив, так я ся втішив, — вибачайте, що я такий сьмілий“. І ми втішили ся і стали дальше з ним балакати і не чули ми ріжницї між собою, а почувши ся мов рідні братя. От, що значить наша рідна мова, от тепер видите і розумієте, чому руска інтелігенція тільки з рускими мужиками, а рускі мужики лише з рускою інтелігенцією можуть лучити ся. Се цілком природно, та-ж ми видимо, що й худобину кожду тягне до своєї породи, не то, щоб чоловіка свого не тягнуло до свого. То вже кождому вроджено горнути ся до купи, до своїх, проти ще і ще раз кажу, що пора нам осьвідомити ся з тою першою найбільшою нашою спільною, котрою ми всего можемо добити ся, з єдностію народною. Почуте єдності нашої народної, те почуте, що ми Русини, чи мужики, чи ремісники, чи вчителі, чи сьвященники чи урядники, чи дідичі, якби які були між нами, що одже ми всі єдїти одної матери Руси, що нам треба проте завсїгди і в кождім разі як рідним братам тримати ся купи, що ми одні без других лиш каліками: одні без голів, другі без ніг, без рук, — те почуте, коли воно буде в кождого руского чоловіка, то воно поставить нас всіх і цілу Русь на ноги. В тій єдності ми Русини є гейби одно живе тіло, ми є одна народна нероздільна цілість. Хто тую єдність розбиває, той таке само робить, як би живого чоловіка кавалцював. Ніхто не сьміє і не повинен від тої єдності відділювати ся, бо він тоді так як суха гілка відпадає від дерева; а кожний повинен як найбільше о то дбати, щоб ніхто другий не був в силі єдності нашої розбити. В народній єдності кожний Русин повинен шукати тут а нїде инде може і мусить найти кождий заспокоєніє своїх моральних і матеріяльних потреб. Коли тут не найде який чоловік того заспокоєніє то напевно не найде він его нїде инде, бо слабоумний зможе се поняти, що в єдності більша сила, ніж може бути в роздроблених частях тої єдності. Такий чоловік ніколи нічим не вдоволить ся, его пічо не заспокоїть — він не може бути членом єдності, суспільности; він хорий чоловік; хто-ж здоровий на голову, хто кріпкий серцем, той не дасть нікому розірвати нашої єдності. Тут, між всіма, най кожний, що кому не в лад, старає ся поставити на своїм; коли-ж поки що не зможе, то най потерпить аж доти, доки зможе; а як воно добра та річ, за котрою він стоїть, то певно прийме ся, і він свого добе ся, а поставивши на своїм, він буде мати втіху, що поставив перед цілїм народом на своїм, а не перед кількома особистими приятелями. Се одже є і повинна бути перша наша засада. Хто Русин, не повинен від Русина відділяти ся, відосібняти ся, відокремлювати ся; хто Русин, той повинен старати ся лиш вкупі з Русинами працювати для добра народа. Праця громадна, спільна праця їде на добро; праця особняком, хоть би й добра була, то вже не спірна, не видатна, а звичайно їде на зле. Будьмо-ж всі Русини як одна велика родина, де вся рідня любить ся, де вся рідня з собою згідлива, а не як той чоловік і жінка, що з собою жити не можуть. Коли в родині кожде на свою руку робить, або одно другому ще й на злість не перекир, — там не може бути гаразду, там господарство не росте, а пропадає. Одже жиймо в єдності, не ділім ся на малі громадки, на партії, не ворогуймо з собою, а будемо між собою сильні і противникам страшні.

Клей єдності, що нас так тісно з собою лучить — се всім нам рідна руска мова. Хто Русин — той брат. Руска мова повинна у нас бути в найбільшій пошесті і пошанівку. Руску мову, що всіх нас єдинить, повинні ми над усе любити. Тим, що ми Русинами, повинні ми гордити ся і величати ся в почутю нашої єдності.

Колп-ж ми будемо жити розділені, розірвані, то імя руске буде посьміховиском, а до того не повинен жаден невиродний син матери-Руси допустити.

(Дальше буде).

ДОПИСЬ.

З садагурского повіту.

(Порядки в садагурському суді).

Як колись містечко Садагура називалося славним містом, бо процвітало тут колись купецтво, якого рідко сьогодні на Буковині подібати і в більших містах, так сьогодні Садагура в кождім вигляді смутне і дуже бідне містечко. Торги, які відбувалися з сусідною Росією на великі скалі, упали майже зовсім. Куди глянеш, то аж за серце тисне. З винятком кількох заможних людей все нужденне і заледво може душу прокормити, а колись були тут купці, що числили десятки і сотки тисячів.

Садагура є найстарше місто на Буковині, тут властиво мала бути столиця Буковини з головним рядом і висшим судом. В Садагурі була колись баня для виробу грошей, але граф Енценберг' узнав з стратегічного взгляду Садагуру за не відповідне місце і переніс все до Чернівців. Населене садагурське єсть по більшій частині жидівське, хоч жиди тут поважне число християнів ремісників. Християни що до релігії найбільшим числом православні і католики, а що до народности, Русини і Поляки. Волохів нема тут ані одного, хоч волоска газета, прославивши ся своїми брихнями, виказує, що на Буковині замість 42% лише 15% Русинів жиди і що в Садагурі колись лише волоский нарід жив. Яка в с'ім правда, виходить з сего, що тут перед 25 роками була еще католицька школа. Если би виводи газети волоскої справедливі були, що Волохи, котрі тут жили, зручили ся, то справді не знаю, хто їх зручив. — Чи не жиди?! Жидів тут жиде около 5000! Чому не зручили ся Волохи і до сьогодні в Магалі і Воинах, котрі з усіх боків окружені Русинами? Правда, постарали ся Волохи і післали сюда на розпалодок трох Волохів-урядників, а властиво лиш двох, бо один з них ренегаг — (Томович), але с'ї певно не зможуть Садагуру зволоштити, хоч дають ся тут Неволохам добре в знаки. Та не лише стосунки материяльні, але і вища біда гнітить мешканців садагурських, як і замісцевих. Цілий повіт садагурський стогне в ярмі духової неволі.

Особливо-ж терпить наш бідний нарід рудий. Консентор понастановляв майже в кождім селі і то в найліпших парафіях сьвященників-Волохів, завзятих румунізаторів, що не дають о сповнене своєї пастирської задачі, а о румунізації. З таких сьвященників не має наш нарід не лише жадної користі, але і велику шкоду. Сьвященники такі, не вмюючи добре по руски, не можуть нарід добре научати, і тому нарід, приоставши ся в культурнім розвою позаду від других народів, буває визискуваний і зневажаний. Так як до цілої Буковини, так і сюди зайшли з далеких сторін чужі люди, а вже ми таке щасте маєм, що до нас нічо доброго не припливає.

Порядні люди сидять дома і годують ся чесно, а не йдуть сьвітами шукати хліба. Такі власне люди не маючи жадної висшої науки, спускають ся на дурничку, на легкий хліб і обтуманюють наших людей. Дивно лиц, що власне саме такі люди знаходять свій притулок коло урядів і судів! Не знати, чи і де инде так с'їде, але в Садагурі зібрала ся ціла шайка таких народних павок, котрі наш еще темний та незрілий бідний нарід без всякого милосердя і чувства людського висисають.

Під покровом садагурського начальника суду п. Купеца, що то себе мов на сьміх каже часом величати „батьком“ (?) повіту, знайшла велика часть таких людей свій вигідний приют в повітовім суді і тут господарюють вони на свій лад, не боячи ся Бога і не встидаючи ся людей.

Щоби почислити всі їх проступки, на те не стало би ні часу ні паперу в цілій папірні

садагурській, але покажу їх лише кілька, а побачите, що се за люди і що тут за лад.

Одного разу дістав я завізане до суду садагурського на термін. Прийшов я до Садагури і став перед суд, а було тогди літо, і чекаю, коли будуть почитувати.

Велика товпа народу стоїть разом зо мною, як то ріжний нарід в ріжних справах іде до суду домогати ся свого права. Кождий покривджений шукає сьвятої правди в цісарськім суді, бо суд має бути як сонце чистий. Нараз чую, вийшов якийсь панок на ганок і почитує людей. Люди межі собою щось шептали. Нараз той панок як розкричав ся, та таким грубим голосом, гейби мандатор який, що я аж злякав ся. Слухаю, а він: „А не будете ви, псякрів собачі в аші морди тримати?! Як хто не обізве ся, то піде він на всю маму!“ — Стало мені встидно і жалко і хотів я зараз собі пійти до дому, — се цілком живо пригадало мені колишних писарів і атаманів двірських підчас папичини, — але-ж думаю, коби-м хотів зн'ав, як ся називає, і питаю ся людей: як сей вельможний пан називають ся? Кажуть мені, се пан Юзеф Гекель. Довідує ся потім, що сей панок є дюрніст т. є. писарчук в суді, що побірає місячно цілих 18 зл. Ніхто з присутних, може яких 150 людей не відозвав ся ні слівцем. Я врешті бояв ся відзвирати ся, щоби не назвали бунтівником і не заперли — бо й таке може в справедливім с'ім суді за будь що стати ся — і стоїть там один капраль в подертім л'атка на л'атці зчипленім мундурі вбраний, старий Кароль, з дуже довгою шаблею на поготові для розказів того вельможі п. Гекля. Увійшов я вже до середини, до судової салі і чекаю на мою розправу. Увидівши тут ад'юнкта в урядничім мундурі при столі, думаю собі, по тут чейже сей п. Гекель не буде на нас так нечестно ганьбити. — Де-ж там? Він таки й тут щедуще кричить, як сам п. ад'юнкт, він тут грає велику роль, він дає інформацію ад'юнктові за кожду особу, за кожду партію, і той уважає дуже на его слово. Се вже, думаю, велика біда, се якось не так, думаю собі, як то я видів де инде, як то в сьвітї буває. Коли так, то сей п. Гекель є собі таки не панок, але цілий пан, не писар, а оберад'юнкт! Такі в Садагурі порядки — чисто садагурські!

По терміні пішов я собі до міста, щоби поснідати і поступив до першої коршми садагурської до Буриха Моргенстерна і там сказав собі дати снідане. Через час приходить тудя і той самий вельможний пан Гекель на снідане. І хоч він собі такий малий чоловік а ще менший пан, став він собі розказувати до сего то того давати їсти і вина пити, так що за 3/4 години заплатив він сам за одно своє снідане тільки 1 зл. 28 кр. Ну, думаю собі, коли сей панок за одно снідане тільки 1 зл. 28 кр. платить, що-ж его обід, підвечірок і вечера, тютюн — а курить він тютюн лише по 1 зл. 15 кр. пачку, — коштує і відки він то все з тих бідних 18 зл. місячної плати бере?!

Так одже стало мені якось савістно, стиснув я плечима, заплатив коршмареві за снідане і виходжу на двір. Переходячи через послідну комнату тої коршми, бачу, сидить трое людей, два мужики і одна жінка, коло маленького простого столика і снідають. Я таки, бачите, з натуро цікава дитина а зріпси межі сьльским людом, люблю свій нарід, і тягне мене завше до него; став я та придивлюю ся, що с'ї люди снідають. Перед ними стоїть мамалига на скатертині, один оселедець, чеснок і фляшочка горівки. Люди снідають мовчки і лише смутно позирають одно на другото, мов щось тяжкого лежить їм на серцю. — „Відки ви люди?“, питаю їх. — „З Жучки нової.“ сказав старший чоловік. — „Що доброго ярмаркуете тут?“ — „Та де ярмаркуємо, ідемо з терміну.“ — „Здаєсь, добре гостили?“ — „Тяжко зітхнули на те всі трое, покивала головою а один з них каже: „Де там, шкода кошту і днини, не виграли нічого.“ — „Що-ж ви такого мали на терміні?“ — Один з них оповів мені, що пропало ему семеро гусей, і найшли ся ті гуси в дві неділи потому в одного чоловіка, котрий мав ті гуси купити в такого то і такого чоловіка. „Зробив я одже, „каже“, скаргу до суду і приграв право.“ — „Хто-ж вам ту скаргу робив?“ — „Та отот пан, що там зайшов на вино (Гекель).“ — Ну, думаю собі, тепер я розумю, чому той

пан має відки 1 зл. 28 кр. за снідане платити а чому с'ї бідні мужики так мізерно снідають. Попрощав я ся з сими людьми і пішов своєю дорогою.

За якийсь час був я знов в Садагурі і переходячи через торговицю, виджу, стоїть кількоро людей і балакають. Я підійшов ближше і чую, вони розповідають щось за право, і тільки всего й зачув, що один каже: „Най его Бог пібе, підійшов Гекля, тай я втратив.“ — Іду дальше, аж якась баба іде і тащить два тенгі каплуни, а я питаю єї: „На продаж каплуни?“ — „Вані, каже баба, несу, — бачите, наш бідний нарід простодушний тай каже правду, — до пана Гекля, аби мені зробив право, бо не можу витримати; сусіда мене все в одго ганьбить.“ — Ну, думаю собі, коли так, то можна панови Геклеви і вино пити!

Іду я дальше по пришколу, аж тут іде двоє людей з гори від суду і оповідає один другому, що він там орудував: „Нема, каже, правди в сьвітї! Мав-ем термін і не виграв нічого. Мене ганьбив один чоловік, на чім сьвіт стоїть, а п. ад'юнкт (Туртурян) не питав ні сьвідків ні нічо, лише запитав ся, кілько мене скарга коштує. Я сказав 1 зл., а він сказав тому заскарженому заплатити мені 1 зл. і каже: „На двір, вже по праві!“ — Га! думаю собі, се чиста виграшка, вже нема що скаржити, бо при таких суді, то вже не треба й цісарського суду! Сам же п. судия Купец, як хто до него прийде о якусь пораду просити, каже, як то він начальникови громадському Димчукови з Слобідки перед кількома днями казав: „Ідть і повісьте ся! Як я можу вам помагати? Яким оком би ся жид на мене дивив!“ — От бачите, як в нас все йде чпсто до садагурськи!

Іду дальше і здібаю знакомого чоловіка з завязаною головою. „А ви що, хорі?“ — „Ще гірше. Бачите, мене один здібав в ночи і так побив буком по голові, що годі, і я робив візум репертум в доктора і не найшов жадного права в суді.“

Таких річейнаслушав ся я много. Ба, еще і про инші чув я і сам видів, як в Грундбусі бере якийсь жидок (Нукі Трауер) таксу по 50 кр. від людей за то, що пише на цвудлочці номер парцелі. Лиш дивно, що Грундбухсфєрер при тім сидить і нічого не каже, хоч такої такси нікому не належить ся. Хто має який контракт робити, то іде до нотаря, а той собі сам той номер парцелі в Грундбуху вписує, і то не коштує нічо, лише наші люди того не знають і дають ся дурити. Поорудував я свої справунки і вертаю домів, аж тут мене наздоганяє пан судия садагурський, Купец, флякром і сидить плече в плече коло него якийсь пан. Аж я придивляю ся, а то той сам, що я его видів сьогодні в Грундбусі, п. Айхенвальд, на котрого канцїліста кричав, що акта не пообмітав від порошу і що ні води не приїс ні напалив в трубі добре. Що-ж се?! П. судия собі за панібрат з слугою?! — Се вже чпсто по садагурськи!

Іду я одного ранку попри одну коршемку коло суду садагурського і виджу 6 мужиків, три-маючих кучми в руках а межі ними стоїть молодий жидок по німецьки вбраний. Я їм мислив здалеку, що то Бог знає, що за особа. Може, думаю, новий судия або хто, а то шинкарки син, що за 10 зл. місячно в суді пише. Ну, думаю собі: чи-ж наш мужик не є бідний, нужденний, коли перед таким голодником шанку в руках тримає? — Але й се по садагурськи!

Один з тих мужиків (Гарасім Грігорій) заплатив дюрністови Ротенстрайхови за контракт 7 зл. вже перед трома роками і сьогодні мусів ще 3 зл. другому дюрністови дати, щоби той контракт був готовий. У нас, бачите, дюрністи контракт роблять, а темні наші люди дають ся їм піддурювати, що то лиш вони (дюрністи) можуть контракт робити, і що їх контракт ліпші, бо зараз сам судия їх легалізує. Много а много хиб я побачив в тій Садагурі, і роздумуючи над усім, прийшов до того переконаня, що рибу від голови чути....

В садагурськім суді не багато, лише 9 дюрністів, (кромі 3 возьних і 3 канцїлістів) заробляють хліб насущний, їм всім дуже добре, так добре, що декотрі з них покупували собі дома; але наш нарід за то впадає материяльно і морально чим раз більше, і если так далі буде

іти, то віддай лише та шайка остане ся, а людей не буде, бо як кажуть, Бог високо, а цар далеко....

Будьте здорові, другий раз напишу ще більше.

20-го грудня 1892,

Струк.

Перегляд політичний.

Рада міністерств уже на своїй нараді програму для більшості в парламенті, яка на ново має зложити ся, і прийняла її одностайно. Програму уложив міністер просвіти Гавч, а переглянув її комітет ради міністерств, зложений з президента міністрів Гр. Таффе і міністрів Штайнбаха, Гавча та Залеского. Тепер, коли вже предложена програма прийнята, мають сейчас по съятах початись переговори з партіями. О змісті програми нема ще ніяких звісток, однак офіційні перестороги зважаючи до уміркованя, приготують нас на зміст її. Гр. Таффе — каже одна часонись — рішив ся все пожертвувати, щоби переговори довести до успішного результату, однак до того потреба уміркованя з усіх сторін. Друга офіційна часонись старає ся партії потішити тим, що програма містить в собі такі точки, в котрих будуть узгляднені всі партії в рівній мірі.

Вістник законів державних містить оповіщене міністерства скарбу а разом і звірці нових грошей валюти коронової, вибраних після стемля австрійського і угорського. — Далше оголошено санкціоновані закони: о будові віденської залізничної міської і о удержавленю телефонів. — З Загребу прийшла вість, що прийшло до згоди між партією Старцевича і Стросмаєра. Партія Стросмаєра мала відступити від своєї програми а прилучитись до партії Старцевича. Наслідком сеї коаліції було би виступлене обох партій з хорватско-славонського союму. На разі нема ще потвердження сеї вісти в урядових газетах загребських.

В січні 1893 р. відбуде ся в Берліні на дворі царським торжество вінчання наймолодшої сестри царя Вільгельма, Маргарети прускої з князем Каролом гесским. На се торжество, котре відбуде ся 25. січня, прибуде в гості король данський Христіан IX. Гостина короля данського продовжить ся довше, бо майже цілий тиждень, від 22. до 27. січня, на котрий то день припадають ще й уродини царя Вільгельма. Хоч король данський своєю жєніхою, то все таки добачають в тій гостині, що між дворами данським а берлінським настали дружні відносини. Цар Вільгельм на вінчанє своєї сестри розіслав спеціальні запросини ще лиш до двору англійського.

Про союз російско-французкий появилась в тижневнику Zukunft статейка майора німецького Тотлебена, котрий в осєні 1891 р. мав довшу розмову в тій справі з одним маршалком російської шляхти. Маршалок був довгий час в окруженю царя. І так після завершеня сею маршалка російско-французкий союз вже заключений, але цар его як раз заключив в тій цілі, щоби перешкодити війні. Союз єсть строго дефензивний і обчислений виключно на сей случай, если би Німеччина напала Францію, і тоді Роси з всею силою станула би по стороні Франції. Маршалок додав ще отсі слова: „Если-ж би на Німеччину напали Французи, тоді можете ви тріпати Французів скілько схочете, а цар не поможе ні їм ні вам. Він же-ж не полишив і Французам ні найменшого сумніву що-до того, що если би вони задля Альзациї і Льотарингії безпосередно або посередно зачали з Німеччиною війну, або змусили єї до війни, тоді вони мусять таку війну вести о власних силах, бо ні один російський багнет не наспіє їм на поміч.“

Російське міністерство справ внутрішних виготовило проект реорганізації російських консулатів і предложило цареві до затвердження. Після проекту мають на будуче всі консуляти обсаджуватись офіцерами маринарки ако урядниками міністерства справ заграничних. Рівнож і число генеральних консулатів та консулатів першої класи має бути значно побільшене.

Російські газети ще все займають ся справою зміни болгарської конституції. І так „Московскія Вѣдомости“ пишуть: Софійські узурпатори думають, що надійшла пригода пора до переведеня їх плану. Франція занята справою панамскою, Німеччина предложениями військовими, Англія ірландскою квестією а Австро-Угорщина з Італією підпірають безпосередно болгарські плани. Але узурпатори забули, що єсть ще край, де нема заколоту, де придержують ся вповні давнійше заявленних поглядів і де єсть ще досить сили, щоби перевести свої плани. Дятого уважаємо зміну конституції болгарської за крок, котрий веде узурпаторів до погуби. — „Новости“ тої гадки, що потрібний союз явно виказав через зміну конституції, до чого змагає, а іменно до знищення договору берлінського і заведеня анархії на Балкані. Тож Роси і Франція повинна доложити всіх старань, щоби мир європейский не був захитаний, — одже Франція повинна чим скорше упоратись з панамскою справою і звернути свою увагу на заграничні справи. — „Новое Время“, „Свѣтъ“ і „Петербургскія Вѣдомости“ рівнож тої гадки, що зміна конституції виконала гріб теперішньому правительству болгарському. — Вікці „Гражданин“ заявляє, що Роси вжде хвилі, коли сам нарід болгарский стямить ся і завізне помочи Росії до прогнаня диктаторів і узурпаторів.

На посліднім засіданю собранія відчитав міністер Стамбулов розпорядженє князя, котрим іменує президента собранія Славкова, міністром судовництва. Собраніє вибрало по тім заступника президента Петкова на президента а посла Галачева на заступника. Собраніє ухвалило бюджет публичних робіт і бюджет доходів, дальше закон о десятині, котрим заступає ся дотеперішнє побиранє ім податку через наложене податку. Той податок після обчисленя з чотирох літ має принести 22 мільонів і дає в порівнаню до попередного доходу надвишку 6 1/2 мільонів франків.

Дрібні вісти.

З сьвятим Божеством, з Божим рождеством вітаємо Вас, Вп. читателі наші; сі сьвята мирно опровадити, а других щасливо діндати, даруй Боже!

При надходячих сьвятах подаємо до відомости всім Русинам ухвалу мужів довіря зібраних дня 19. грудня в Чернівцях, щоби підчас сьвят старали ся пояснити велику і важну задачу товариства „Руска Рада“, приєднати для сею товариства як найбільше членів і щоби спис всіх членів разом і з даткам па „Руску Радю“. (Найліпше на руки редакції „Буковини“). прислали Так само просимо не забувати на наш „Руский Народний Дім“ і збирати крейцарами при кожній оказії на се добродійне товариство. Замість щоби наш нарід видавав незмірні суми на горівку-дурійку, свого найбільшого ворога, і набивав кишені неробів-нехрестів, котри собі за людську кєрванцю збивають мастку, будують палати, міг би же раз наш нарід спам'ятати ся і вибудувати для себе самого і для своїх дітей про всяку вигоду свій „Народний Дім“.

Начальство суду повітового в Садагурі переняв по дотеперішному судії п. Купену адюнкту судовий, п. Тромлетер і розпочав, як зачуваємо, своє урядованє тим, що повідгравив відомих добре з свого здирства писарчуків. Дасть Бог, настануть тепер в сїм суді ліпші порядки, чого вже з сею одного поступку нового начальника можна надіятись.

На „Народний Дім“ зібрано дрібними складками при нагоді гостини мужів довіря „Рускої Ради“ 1 зл. 63 кр.

Загальні збори „Рускої Міщанської Читальні“ в Чернівцях відбули ся дня 1. січня, на котрих вибрано отсей виділ: головою: о. катехита Г. Порайко, заступником: п. Антін Клим, секретарем: п. Григ. Ганкевич, касієром: п. Іван Мицак, бібліотекарем: п. Іван Созанський, господарем: п. Ясеницкий, контрольором: п. Стефан Дарій. Заступниками виділових вибрані: п. Яворский і п. Смольницький. В слідуємій числі помістимо справозданє давного виділу.

Против Григ. Купчанка, редактора „Рускої Правди“ і против редактора „Науки“ Козарищука, веде ся в краєвім суді карнім в Чернівцях слідство задля злочинства забурєня публичного спокою (§ 65 з. к.) В сій справі їздив судія слідчий, совітник п. Володимир Ясеницкий до Відня. Про дальший хід сею слідства не можна тим часом подати жадних близких вістей. Григ. Купчанко ще до тепер не вернув з Петербурга.

Рік 1893 єсть роком звичайним і має одже 365 днів. Планетою пануючою на сей рік єсть Меркурій. 16. н. ст. цвітня припадає цілковите затьміне сонця, котре у нас буде можна видіти. Другого затьміня сонця, котри припадає на 9. і 10. жовтня, ми не будемо видіти. Затьміня місяця сего року жадного не буде. Після предсказаня Фальба припадає на сей рік 25 критичних днів, і то 8 першого, 11 другого а 6 третого степеня. Найнебезпечнійшим же з всіх днів має бути 16-ий цвітня.

Холера все більше розширає ся в повітї гусятинськїм в Галичині; найсильнішою вона там єсть в Залучу над Збручем, де одного дня аж 7 людей були на ню занедужало, а 3 померло. — В Гамбургї все також ся она розширяє. Щодня надходить з віден вісти о нових випадках занедужаня і смерти. — Також і в місті Альтоні проложеніє недалеко від Гамбургя, сконстатовано вже кілька випадків холери.

† Теофіл Никорович

парох в Нових Мамайвцях, упокоїв ся в четвер, дня 17./29. грудня 1892 р. по довгий а тяжкій слабості в 55. році свого життя. Покійник був щирим Русиним, займав ся по силам рускими справами. Вічна єму пам'ять!

Антоній Табакар і Гаїна

торговля коріня, вина і делікатесів в Чернівцях, ринок,

поруває свій богатий склад кави, полудневих овочів, російського чаю, шоколяди, руму Ямайни, та всяких розолій і лікерів

БОГАТИЙ СКЛАД ВИНА

гуртом і подрібно, по особливше вижжєних цінах. — Постійний склад різних товарів з хиньского срібла.

Одинокий склад і аґентура для Буковини

Ц. к. пр. фабрики господарских машин Clayton-a i Schutleworth-a

Відень і Лінкольн (Англія).

Льокомотиві, всякі плуги, молотільні машини до оїби, кошеня і теребленя кукурузи, млинки, млини, сїчкарні, сикавки, помпи і т. д.

Найліпший і найтанший оїлій до машин.

Вже готовий

Буковинський православний

ЖАЛЕНДАРЬ

на рік

1893.

Зміст: Календарь церковний і астрономічний, сьвята червоно друковані. Часть інформаційна: всі належитости штемльові, плани їзди і тарифа всіх бук. і гал. залізниць. Устав церковний, богата й ілюстрована часть забавна й наукова оповіщення.

Ціна 40 кр., поштою 45 кр.

Вислає ся лиш за гроші або на замовленя.

Адреса:

Товариство „РУСКА БЕСІДА“ в Чернівцях
улиця Петровича ч. 2.